

KAPITEL 17
BEGREPP, DEFINITIONER OCH FÖRKORTNINGAR I
TRANSFUSIONSMEDICINSK VERKSAMHET

Grundversion 3.0 utgiven 2017-11-30

Revisionshistorik

<i>Version</i>	<i>Datum</i>	<i>Avsnitt</i>	<i>Ändringar. tillägg</i>	<i>Ansvarig</i>
3.0	2017-11-16	alla	Transfusionsreaktioner definieras och uppdateras enbart i kap 16 Hemovigilans Informationen om organisationer är kortad och kompletterad med webbadresser för tillgång till uppdaterad information Äldre uppgifter är borttagna	RN, OÅ

Förslag till ändringar för nästa revision till
rut.norda@akademiska.se

Huvudansvariga för kapitel 17:

Version 1 revision 0, 1994: Lisbeth Messeter och Gudrun Liedén

Version 2 revision 0, 2002: Gudrun Liedén och Olof Åkerblom

Version 2 revision 1, 2015: Rut Norda och Olof Åkerblom

Version 2 revision 2, 2016: Rut Norda och Olof Åkerblom

Version 3 revision 0, 2017: Rut Norda och Olof Åkerblom

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

AABB	<i>AABB Advancing Transfusion and Cellular Therapies Worldwide</i> En förening med mer än niotusen individuella och institutionella medlemmar i USA och 80 andra länder. Utger standards och rekommendationer, driver vetenskapliga möten och utbildningsprogram. Publicerar handböcker och olika skrifter samt ger ut tidskrifter. <i>Se</i> www.aabb.org
ABMT	Autolog benmärgstransplantation
Acid-citrate-dextrose	ACD, en antikoagulanslösning som innehåller natriumcitrat, citronsyra samt glukos (dextros). Används mest vid aferes.
Ackreditering	Formellt erkännande av följsamhet till accepterade standarder för procedurer, aktiviteter och tjänster, utfärdat av behörig myndighet efter inspektion. <i>Se</i> kap. 15.
ADCC	Antibody-dependent cell-mediated cytotoxicity. Cellulärt in vitro-test för att bedöma blodgruppsantikroppars kliniska betydelse i samband med transfusion eller graviditet.
Additiv-lösning	<i>Se</i> Tillsatslösning.
Aferes	Avskilja en del från något. Används inom transfusionsmedicinen som benämning på en teknik där en eller flera blodkomponenter avskiljs under en blodtappning och resten av blodet ges tillbaka till givaren. Tekniken används dels för att framställa blodkomponenter och hematopoetiska stamceller, dels för behandling av patienter (plasmautbyte samt cytaferes, <i>se d:o</i>).
Affinitet	Styrkan av bindningen mellan antigen och antikropp.
Agglutination	Sammanklumpning av blodkroppar genom en antigen-antikroppsreaktion.
AHG	Antihumanglobulin Tidigare benämnd Coombs-serum (engelska: Coombs' serum).
AIHA	Autoimmun hemolytisk anemi
ALL	Akut lymfatisk leukemi
Allogen blodtransfusion	Transfusion där givare och mottagare tillhör samma art (t.ex. människa) men inte är genetiskt identiska.
Alloantikroppar	Antikroppar riktade mot antigen hos en annan individ av samma art.
Alloimmunisering	Uppkomst av alloantikroppar
Anafylaktisk reaktion	Svår allergisk reaktion med allmänsymtom

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

AML	Akut myeloisk leukemi
Ansvarig person	Om verksamhetschefen för en blodcentral inte <ol style="list-style-type: none">1. är läkare med specialistkompetens inom medicinska områden som är relevanta för den blodverksamhet som bedrivs vid blodcentralen, och2. efter avslutad specialistutbildning har två års erfarenhet av blodverksamhet genom praktiskt arbete vid en blodcentral, ska det medicinska ansvaret samt vissa uppgifter angående kvalitet och säkerhet utövas av en särskilt utsedd ansvarig person som har relevant specialistkompetens och tillräcklig erfarenhet från blodverksamhet. (SOSFS 2009:28)
Anti-CMV negativ	Person som vid serologiskt test saknar påvisbara antikroppar mot CMV. Även blodkomponenter framställda från en givare som vid blodtappningen saknar påvisbara antikroppar mot CMV kallas anti-CMV negativa.
anti-D immunglobulin, humant	Immunglobulin specifikt riktat mot RhD antigenet. Används för att förebygga uppkomst av RhD-immunisering hos RhD negativ moder som föder RhD positivt barn
Antigen	Molekylformation på cellytan, mot vilken antikroppar kan reagera. <i>Jfr</i> Immunogen.
Antiglobulintest	<i>Se</i> Direkt antiglobulintest (DAT) och Indirekt antiglobulintest (IAT)
Anti-IgA	Antikroppar mot immunglobulin A. Kan bildas av en individ som saknar IgA. Kan vid transfusion orsaka svår anafylaktisk reaktion.
Antikroppar	Immunglobuliner i plasma. Inom blodgruppsserologin oftast: immunglobuliner som kan binda till blodgruppsantigen. <i>Se</i> kap. 8.
Antikoagulans	Ämne som hämmar eller förhindrar koagulation. ACD- och CPD-lösning är exempel på antikoagulanslösningar som används vid blodtappning. EDTA och heparin är exempel på antikoagulans som används för att förhindra koagulation i ett blodprov.
Antiserum	Preparation av antikroppar, avsedd för terapeutiskt bruk. Begreppet används ibland felaktigt om blodgruppsserologiska reagens.
Assessment	Sv.: bedömning; systematisk undersökning för att besluta om pågående aktiviteter följer gällande planering, är införda effektivt och leder till att uppställda mål kan uppfyllas.
ATP	Adenosintrifosfat. Ett ämne som bildas och omsätts i alla celler och är nödvändig för att upprätthålla cellernas viabilitet och funktion.
Audit	systematisk oberoende undersökning som utförs med definierade

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	intervall och med tillräcklig frekvens för att värdera kvalitets-säkringssystemets effektivitet och lämplighet.
Autoantikroppar	Antikroppar riktade mot individens egna antigen.
Autoimmun trombo-cytopen purpura	AITP, tidigare ITP. Svår trombocytbrist beroende på autoimmun förstöring av patientens egna trombocyter.
Autolog blodtransfusion	Transfusion av blodkomponenter när blodgivare och blodmottagare är samma person.
Aviditet	Inom blodgruppsserologi: Den tid som förflyter mellan att reagens och erythrocyter blandas och agglutination kan iakttas.
Avvikelse	Avvikelse från en föreskriven standard eller en fastställd rutin. SS-ISO 8402, 1993: ”icke-uppfyllande av specificerat krav”.
Avvikelsehantering	Rutiner för att identifiera, dokumentera och rapportera negativa händelser och tillbud samt för att fastställa och åtgärda orsaker, utvärdera åtgärdernas effekt och sammanställa och återföra erfarenheterna. <i>Se BIS och kap. 16.</i>
BAS-test	Blodgruppskontroll, antikroppsscreening och säkerhetskontroll. Test som utförs på blodprov från en tidigare grupperad patient med kontroll av resultaten mot tidigare registrerade uppgifter. Utförs på blodprov från en patient som kan behöva erythrocyttransfusion. <i>Se vidare Förenlighetsprovning, kap. 9.</i>
BAT	Bottom and top. Blodpåsesystem med avtappningsslangar både i botten och upptill.
Batch	<i>Se Sats.</i>
Buffy coat	BC. Lättcellskoncentrat. Skiktet mellan erythrocyter och plasma i en blodpåse som centrifugerats.
Bekräftande test	Laboratorieundersökningar som utförs när sållningstest har givit upprepat reaktivt resultat och som bekräftar eller motsäger förekomst av blodsmitta.
Bestrålning	Bestrålning av en blodkomponent med γ -strålar minskar risk för graft-versus-host-reaktion hos en blodmottagare. <i>Se Graft-versus-host-reaktion.</i> Bestrålning med synligt eller ultraviolett (UV) ljus kan användas tillsammans med ett ämne som kan bindas till nukleinsyra för att inaktivera patogener (t.ex. virus, bakterier) i blodkomponenter. <i>Se Patogenreducering.</i>
BIS	<i>Se Blodövervakning i Sverige. Se www.kitm.se/Arbetsgrupper/Blodövervakning i Sverige</i>
Blod	Inom transfusionsmedicin: Blodgivares blod i antikoagulan.

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	Uppdelas i blodkomponenter för att användas för transfusion eller tillverkning av läkemedel. Se även Helblod.
Blodcentral	Inrättning där fysisk eller juridisk person bedriver blodverksamhet. (SOSFS 2009:28)
Blodenhet	Blodkomponent med unik identitet (SOSFS 2009:28)
Blodgivare	Person som är registrerad vid en blodcentral och uppfyller kraven för att ge blod eller blodkomponenter. (SOSFS 2009:28)
Blodgivning	När en blodgivare ställer sig till förfogande för blodtappning
Blodgrupp	En individs fenotyp avseende ABO och RhD antigen.
Blodkomponent	Beståndsdel av blod, t.ex. erythrocyter, trombocyter eller plasma
Blodmottagare	Person som genom transfusion får en eller flera blodenheter.
Blodprodukt	Varje produkt som används för medicinsk behandling och som utvinns ur blod eller blodkomponenter från människa. Begreppet innefattar således såväl blodkomponenter som läkemedel framställda ur plasma.
Blodsmitta	Inom transfusionsmedicin och transplantation: smittämnen som kan överföras via blodtransfusion eller transplantation och som innebär en hälsorisk för blodmottagaren, t.ex. humant immunbristvirus (HIV), hepatit B virus (HBV), hepatit C virus (HCV), bakterier eller parasiter.
Blodstamceller	Se Hematopoetiska stamceller.
Blodtappning	Förfarande när det från en blodgivare tas blod eller, med särskild teknik, blodkomponenter (SOSFS 2009:28).
Blodutlämning	En procedur där blodkomponenter lämnas ut för transfusion till viss patient efter vederbörliga kontroller och registrering av patientidentitet, blodenhetens identitet (tappningsnummer och komponentkod) samt tidpunkt.
Blodverksamhet	Insamling, kontroll, framställning, förvaring och distribution av blod och blodkomponenter avsedda för transfusion samt transfusionsmedicinska laboratorieundersökningar inför utlämnande av blodenheter för transfusion (SOSFS 2009:28)
Blodövervakning i Sverige	BIS svarar för standardiserad insamling och bedömning samt redovisning av information om avvikelser vid insamling, testning, framställning, lagring och distribution av blod och blodkomponenter samt ogynnsamma och oväntade effekter av utförd blodtransfusion. Se www.hemovigilans.se och kap. 16.
BMA	Biomedicinsk analytiker, legitimerad

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

BPG, 2,3-BPG	2,3-bisfosfoglycerat (tidigare kallat difosfoglycerat, DPG). Finns i hög koncentration i erythrocyterna där det binder till hemoglobinet och underlättar syreavgivandet till vävnaderna. BPG sjunker under lagring av erythrocyter, <i>se</i> kap. 4.
C3, C4	Komplementfaktorer, <i>se</i> Komplementsystemet
CCI	Corrected count increment. Ökning av trombocytantal efter transfusion med hänsynstagande till antal givna trombocyter och kroppsyta.
CEN	Comité Européen de Normalisation, ett standardiseringsorgan där de nationella standardiseringsorganen i europeiska länder är representerade, från Sverige: SIS. <i>Se</i> www.cencenelec.eu
CENELEC	Comité Européen de Normalisation Electrotechnique = Europeiska kommittén för elektroteknisk standard. Samverkar med CEN.
Certifiering	Procedur där ett certifieringsorgan ger ett formellt erkännande av att en produkt eller en tjänst uppfyller angivna krav, <i>se</i> kap. 15.
Cis	Cis-position. Inom genetiken (och blodgruppsserologin) avser cis gener som sitter på den ena kromosomen i ett kromosompar.
Citrate- phosphate- dextrose	CPD. En antikoagulanslösning för tappning av blod. Innehåller natriumcitrat, citronsyra, natriumfosfat, glukos (= dextros).
Citratlösning	Citrat binder calcium och förhindrar därmed koagulation. Citrat ingår i antikoagulanslösningarna ACD och CPD.
CJD	Creutzfeldt-Jacobs sjukdom. <i>Se</i> kap. 14
CLL	<i>Se</i> KLL.
CML	<i>Se</i> KML.
CMV	<i>Se</i> Cytomegalovirus.
CoE	Council of Europe, <i>se</i> Europarådet, www.coe.int
CPD-50	En koncentrerad CPD-lösning som används vid plasmatappning med aferesteknik.
Cytaferes	En aferes-process där man samlar upp ("skördar") cellulära komponenter ur blodet, t.ex. blodstamceller, leukocyter, trombocyter eller erythrocyter.
Cytomegalovirus	CMV, <i>se</i> kap. 14.
DIC	Disseminerad intravasal koagulation
Direkt antiglobulintest	DAT. Test som påvisar att antikroppar eller komplementfaktorer har bundits till erythrocyter <i>in vivo</i> . Tidigare kallat Coombs direkta test

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	(i hematologiskt språkbruk ofta Coombs prov).
Distribution	Leverans av blod eller blodkomponenter till andra blodcentraler, sjukhusblodbanker och tillverkare av läkemedel ur blod eller plasma. (LVFS 2006:16, SOSFS 2009:28)
DPG, 2,3-DPG	Se 2,3-BPG.
DTR	Delayed transfusion reaction. Fördröjd transfusionsreaktion.
DTT	Dithiotreitol. Substans som inaktiverar IgM-molekyler genom att bryta sönder vissa bindningar inom molekylen.
EA	European Co-operation of Accreditation. EA:s nationella medlemmar organiserar och verkställer ackreditering och certifiering som gäller inom Europeiska gemenskapen.
EBA	European Blood Alliance, en samarbetsförening mellan nationella blodcentralsorganisationer. Se www.europeanbloodalliance.eu
EDQM	European Directorate for Quality in Medicines and Health Care. Ett direktorat i Europarådet som ansvarar för Europafarmakopéen och kommittéer för blod, organ, vävnader och celler. Se www.edqm.eu
EIA	Se ELISA.
ELISA	Enzyme-linked immunosorbent assay. Immunologisk metod, baserad på reaktion med antigen eller antikropp, bunden till en fast fas, oftast mikrotiterplatta och där färgomslag erhålls genom enzymatisk reaktion med ett substrat. Se kap. 14
EN	Europanorm, utvecklad av CEN/CENELEC.
EPK	Erythrocyter, partikelkoncentration
Equalis	Extern Kvalitetssäkring inom Laboratoriemedicin i Sverige. Equalis driver ett hundratal kvalitetssäkringsprogram och förser medicinska laboratorier med kontrollprov för extern kvalitetskontroll samt samlar in och redovisar resultaten av kontrollerna. Equalis AB ägs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Institutet för Biomedicinsk Laborativvetenskap (IBL) och Svenska Läkaresällskapet (SLS). Se www.equalis.se
Erythrocyter	Röda blodkroppar. Även benämning på en blodkomponent som huvudsakligen består av erythrocyter.
Erytropoetin	Epo. Ett kroppseget ämne som stimulerar individens produktion av erythrocyter.
ESFH	European Society for Haemapheresis, bildad 1984. Se www.esfh.eu

ESR	Erythrocyte sedimentation rate. <i>Synonym</i> B-SR, ”sänka“.
Europarådet	Council of Europe, bildat 1949 av 10 västeuropeiska stater, inkl. Sverige, för mänskliga rättigheter, etik och ekonomisk och social utveckling. Nu 47 medlemsländer. <i>Se</i> www.coe.int
European Medicines Agency	EMA. Den europeiska unionens ”läkemedelsverk”. <i>Se</i> www.ema.europa.se
EVF	Erytrocytvolymfraction. <i>Synonym:</i> Hematokrit.
F VIII, F IX	Koagulationsfaktor VIII resp. IX. <i>Se</i> Koagulationsfaktorer.
FACS	Flödescytometer. Utrustning som används för särskiljande och ibland kvantifiering av olika celltyper i ett prov.
Faktor VIII, Faktor IX	Äldre benämning på Koagulationsfaktor VIII resp. IX. <i>Se</i> Koagulationsfaktorer.
FASS	”Farmaceutiska specialiteter i Sverige” förtecknar och beskriver registrerade humanläkemedel i Sverige, <i>se</i> www.fass.se
FDA	Food and Drug Administration. Amerikansk tillsynsmyndighet med uppgift att bl.a. granska läkemedel, blodprodukter och kommersiella reagens. Observatör till europeiska transfusionskommitten i Europarådet. <i>Se</i> www.fda.org
Fenotyp	De antigen som utvecklas på ytan av celler hos en individ med viss uppsättning arvsanlag. <i>Jfr</i> Genotyp.
FFP	<i>Se</i> Färskfrost plasma.
Fibrinklister	Fibrinogenrik preparation avsedd att användas t.ex. inom kirurgisk vård.
Fibrinogen	I slutsteget av koagulationsprocessen omvandlas fibrinogen (”koagulationsfaktor I”) till fibrin. Vid kritisk blödning kan infusion av fibrinogen behövas för hemostas. Fibrinogen används också i fibrinklister.
Filtrering (av blodkomponent)	Procedur där blodkomponenten får passera ett speciellt filter för att avlägsna fr.a. leukocyter. <i>Jfr</i> Leukocytbefriad.
FoU	Forskning och Utveckling
Frisläppning	Förfarande när blodkomponenter godkänns för avsedd användning och förflyttas (i register och fysiskt) från karantänlager till ”fritt” lager.
Folkhälsomyndigheten	Folkhälsomyndigheten har övertagit de uppgifter som de avvecklade myndigheterna Smittskyddsinstitutet och Statens folkhälsoinstitut tidigare ansvarade för. Från Socialstyrelsens har överförts ansvar för

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	miljö- och folkhälsorapporteringen och miljöns påverkan på hälsan Se www.folkhalsomyndigheten.se
Funktionellt slutet system	Var för sig sterila blodpåsar som har fogats samman på ett sätt som bibehållit steriliteten. Filter och annat engångsmaterial som används vid blodkomponentframställning, kan också infogas till ett funktionellt slutet system. <i>Jfr</i> SCD och Slutet system.
Funktionellt CMV negativ	En blodkomponent som innehåller $<5 \times 10^6$ leukocyter. Vid blodtransfusion överförs cytomegalovirus (CMV) främst med leukocyterna i blodkomponenter från blodgivare som bär på CMV, se kap. 14. Risken för att CMV-smitta överförs vid transfusion anses försumbar om blodkomponentens leukocytantal har sänkts till mindre än 5×10^6 .
Färskfryst plasma	Plasma som har frysts inom en begränsad tid efter blodtappningen, vanligen inom 6, 8, eller upp till 24 timmar, till lägre temperatur än -25°C .
Förenlighetsprovning	Procedur som utförs inför en transfusion av erythrocyter för att säkerställa att blodgruppsserologisk förenlighet föreligger mellan blodmottagaren och erythrocytkomponenten. Förenlighetsprovningen utförs antingen som BAS-test med datoriserad kontroll av förenlighet inom ABO-systemet eller – om patienten har kända antikroppar – som MG-test. <i>Se</i> kap. 9.
GAT	Genome Amplification Technique. <i>Jfr</i> NAT.
GcLP	<i>Se</i> Good clinical Laboratory Practice
G-CSF	<i>Se</i> Granulocyte-colony-stimulating factor.
Genotyp	Summan av en individs alla arvsanlag. Inom blodgruppsserologin används begreppet ofta för att beskriva vilka gener för ett (eller flera) blodgruppssystem som finns hos en viss individ.
GcLP	<i>Se</i> Good Clinical Laboratory Practice
GLP	<i>Se</i> Good Laboratory Practice.
GMP	<i>Se</i> Good Manufacturing Practice.
God labororiesed	Den svenska benämningen för Good Laboratory Practice.
God tillverkningssed	Den svenska benämningen för Good Manufacturing Practice.
Good Clinical Laboratory Practice	Den organisation och de förhållanden under vilka kliniska laboratorieundersökningar planeras, utförs, kontrolleras, registreras och rapporteras.
Good Laboratory Practice	Den organisation och de förhållanden under vilka icke-kliniska laboratorieundersökningar planeras, utförs, kontrolleras, registreras

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

och rapporteras.

Good Manufacturing Practice

GMP. God tillverkningssed.

Kvalitetssystem som omfattar alla delar i en etablerad verksamhet som tillsammans resulterar i slutprodukter eller tjänster som genomgående uppfyller ställda krav och specifikationer och som överensstämmer med nationella och internationella bestämmelser.

GMP har utvecklats fr.a. för läkemedelstillverkning och tillämpas också vid framställning av blodkomponenter, *se* kap. 15.

Good Practice Guidelines

GPG, är den del av Ledningssystemet som säkerställer att blod och blodkomponenter framställs och kontrolleras i enlighet med gällande specifikationer. GPG gäller för tappning, framställning, testning, frisläppning, förvaring och kvalitetskontroll (*se* 2005/62/EG, konsoliderad 2016).

Graft-versus-host reaction (disease)

GvH, GvHD. Reaktion med symtom, ibland livshotande, från hud, tarm och andra inre organ. Orsakas av T-lymfocyter som överförs till en patient vid blodtransfusion eller transplantation och som mottagarens immunsystem inte klarar att avstöta.

GvH kan uppkomma efter blodtransfusion till en patient med utvecklat eller kraftigt nedsatt immunförsvar eller hos en patient som får blod från en givare som är homozygot för en av patientens HLA haplotyper. GvH efter blodtransfusion kan förebyggas med radioaktiv bestrålning av blodkomponenter, *se* Bestrålning.

Granulocyte-colony stimulating factor

G-CSF. Rekombinant framställt G-CSF ges till givaren före en granulocytaferes för att kraftigt öka utbytet av granulocyter.

Förbehandling med G-CFS används också för att kraftigt öka utbytet vid skörd av hematopoetiska stamceller med aferesteknik.

Haplotyp

Gener på den ena kromosomen i ett kromosompar. Ett barn ärver en haplotyp från vardera föräldern. Begreppet haplotyp används inom transfusionsmedicinen bl.a. om genkomplex inom RH-systemet och HLA-regionen.

HAV, HBV, HCV, HDV, HEV

Förkortningar för hepatitvirus typ A, B, C, D, E. *Se* kap. 14.

**HDN
HDFN**

Hemolytic disease of the newborn. *Se* MHN.

Eftersom tillståndet kan behandlas också prenatalt, är benämningen Hemolytic disease of the fetus and newborn, HDFN, mer använd.

Helblod

se Blod.

Hematopoetiska stamceller, HSC

Stamceller som kan ge upphov till erythrocyter, leukocyter och trombocyter. (Eng.: Haematopoietic progenitor cells, HPC.)

HSC-A insamlas från en givare med aferesteknik,

HSC-B separeras från benmärg som aspireras från crista iliaca

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	(höftbenskammen), sternum (bröstbenet) eller andra ben HSC-N insamlas från navelsträngsblod.
Hemovigilans	Standardiserad insamling och bedömning av information om avvikelser vid insamling, testning, framställning, lagring och distribution av blod och blodkomponenter samt ogynnsamma och oväntade effekter av utförd blodtransfusion. <i>Se kap. 16</i>
HES	<i>Se Hydroxietylstärkelse.</i>
HIV 1+2	<i>Se kap. 14.</i>
HLA	Human leucocyte antigen system. Antigen som finns på alla kärnförande celler. HLA antigen klass I finns också på trombocyter och erythrocyter.
HLA antikroppar	Antikroppar mot humana leukocytantigen.
HPA	Human platelet antigen system. Antigen specifika för trombocyter.
HPA antikroppar	Antikroppar mot humana trombocytantigen.
HPC	<i>Se HSC.</i>
HSLF-FS	Gemensam författningssamling avseende hälso- och sjukvård. Socialtjänst, läkemedel, folkhälsa mm. <i>Se kap 13</i>
HTLA	High titer, low avidity = hög titer, låg aviditet. Typ av antikroppar med de kännetecken som namnet anger.
HTLV I+II	<i>Se kap. 14.</i>
HUS	Hemolytiskt-uremiskt syndrom. Kan kräva behandling med upprepade plasmautbyten.
Hydroxietylstärkelse	HES, hydroxyethyl starch. HES-lösning är en kolloid infusionslösning. Används bl.a. för att förbättra separation mellan granulocyter och erythrocyter vid granulocytferes.
IAT	<i>Se Indirekt antiglobulintest.</i>
ICCBBA	International Council for Commonality in Blood Banking Automation. ICCBBA är en internationell icke-statlig, non-profit organisation som förvaltar och utvecklar "ISBT 128"-systemet, en internationell standard för terminologi, identifiering, kodning och märkning av blodtappningar och vävnads- och cell-donationer, blodkomponenter, vävnads- och cellprodukter och andra produkter av biologiskt material från människa samt reglerna för användning av systemet. <i>Se kap. 12 och www.iccbba.org</i> Immunfluorescens

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

Ig; IgG, IgM, IgA	Immunglobuliner. <i>Se</i> Immunglobulin G, M och A.
Immunglobulin A	IgA. En av immunglobulinklasserna.
Immunglobulin G	IgG. En av immunglobulinklasserna.
Immunglobulin M	IgM. En av immunglobulinklasserna.
Immunantikroppar	Antikroppar som bildas mot antigen på blodkroppar som tillförts vid transfusion, transplantation, från foster till modern under graviditet-förlossning, eller på annat parenteralt sätt. Är oftast av IgG-klass.
Immunogen	Molekylformation mot vilken antikroppar kan bildas.
Initialt reaktivt resultat	När ett sållningstest för virusmarkör utfaller reaktivt ("blir positivt"). Åtgärder: <i>se</i> kap. 14.
Incidens	Antal nya fall (t.ex. av sjuka) per tidsenhet i en specificerad population. <i>Jfr.</i> Prevalens.
Inkompleta erythrocytantikroppar	Benämning i äldre litteratur på antikroppar som i koksaltmiljö binder till erythrocytanten utan att agglutinera erythrocyterna. Inkompleta erythrocytantikroppar är oftast av IgG-klass.
Inspektionen för vård och omsorg, IVO	IVO är en statlig myndighet som har tagit över Socialstyrelsens ansvar för tillsyn över socialtjänst och hälso- och sjukvården. Myndigheten ansvarar också tillståndsgivning för verksamhet vid blodcentraler och vävnadsinrättningar. <i>Se</i> www.ivo.se
Intrauterin transfusion	IUT. Transfusion till foster i livmodern. De erythrocyter eller trombocyter som används är särskilt utvalda och preparerade för ändamålet, <i>se</i> kap. 4.
IRMA	Immuno Radiometric Assay. Immunologisk analysmetod med radioaktiv isotop och dubbelantikropp (sandwichteknik).
Irreguljära erythrocytantikroppar	Erythrocytantikroppar riktade mot andra blodgruppsantigen än ABO-systemets A och B.
ISBT	International Society of Blood Transfusion. Ett internationellt vetenskapligt sällskap för transfusionsmedicin, bildat 1935, med mer än tusen medlemmar i över 100 länder. ISBT bedriver utveckling och standardisering inom transfusionsmedicinen. Internationella konferenser anordnas vartannat år och regionala konferenser åren däremellan. ISBT utger olika skrifter och tidskrifter. <i>Se</i> www.isbt-web.org
ISBT 128	Ett internationellt system, ursprungligen utvecklat och specificerat av en arbetsgrupp inom ISBT (<i>se d:o</i>) för identifiering och märkning av blodtappningar och blodkomponenter. Systemet administreras av ICCBBA (<i>se d:o</i>) och omfattar numera även

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	identifiering och märkning av vävnader och celler. I Sverige administreras systemet av Arbetsgruppen för ISBT128 komponentkoder i Sverige, se www.sweba.se och kap.12.
ISO	International Organisation for Standardisation. Internationell standardiseringsorganisation. Se www.iso.org
ISO 15189	En internationell standard för kliniska laboratorier. I Sverige har senaste reviderade version av standarden beteckningen SS-EN ISO 15189:2012.
ISO 9000	Global standard som anger krav för övergripande kvalitetssystem.
Isoagglutiner	Äldre beteckning, i det närmaste synonym med anti-A och anti-B.
ITP	Immunmedierad trombocytopen purpura.
IVIG	Gammaglobulin för intravenös injektion.
IVO	Se Inspektionen för vård och omsorg
Karantän	När en produkt (råvara, utgångsmaterial, förpackningsmaterial, mellan- eller slutprodukt) hålls avskild från tillgängligt lager av produkter i avvaktan på formellt godkännande för avsedd användning/frisläppning. Se kap. 10 och 15.
KLL	Kronisk lymfatisk leukemi
Klon	Familj av celler som härstammar från samma ursprungscell.
KML	Kronisk myeloisk leukemi
Koagulationsfaktorer	De plasmaproteiner som ingår i koagulationssystemet. Brist på koagulationsfaktor VIII leder till Hemofili A och brist på koagulationsfaktor IX leder till Hemofili B (blödarsjuka A resp. B). Även brist på von Willebrand-faktorn (vWF) och flera andra koagulationsfaktorer kan ge blödningsbesvär eller trombosor.
Kolloida lösningar	”Kolloider”, infusionslösningar innehållande makromolekyler, t.ex. dextran, gelatin, hydroxietylstärkelse (HES). Används som plasmaersättningsmedel eller för förbättrad separation av blodceller vid centrifugering, t.ex. vid granulocytferes.
Komplementsystemet	Ett antal plasmaproteiner som kan aktiveras vid antigen-antikroppsreaktioner och orsaka sönderfall av celler. Komplementfaktorerna C3 och C4 kan om de binds till erythrocyter ge upphov till positiv DAT, se kap. 8.
Komponentkod	Komponentkod enligt ISBT 128 (se d:o) innehåller information om typ av komponent, innehåll, framställning och hantering. Se kap. 12.
Konfirmationstest	Se Bekräftande test.

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

Kristallina lösningar	”Kristalloider”, infusionslösningar av lågmolekylära substanser, t.ex. natriumkloridlösning, balanserade saltlösningar.
Kritisk blödning	När transfusionsbehovet överstiger en erythrocytenhet/10 kg kroppsvikt per timme, alternativt >4 erythrocytenheter per timme
Kritisk process, kritiskt material	I praktiken processer och tillsatslösningar som registreras i och framgår av komponentkoden i ISBT 128-systemet och material som ska registreras i bloddatasystemet på annat sätt.
Kritiskt moment	Åtgärd under framställning, kontroll, frisläppning och distribution av blodenheter, som ska registreras med spårbarhet till den som utfört åtgärden och registrerat den.
Kryoprecipitat	Fällning, som förblir olöst i färskfrost plasma som får tina i 4° under 24 timmar. Innehåller bl.a. koagulationsfaktor VIII, fibrinogen och fibronectin.
Kryoprecipitattfattig plasma	Plasma där kryoprecipitat tagits bort.
Kvalificering	Del av validering som innebär kontroll av att personal, lokaler, utrustning och material arbetar och fungerar som de skall och levererar förväntade resultat. <i>Se kap. 11.</i>
Kvalitet	Alla egenskaper hos ett objekt eller en företeelse som ger dess förmåga att tillfredsställa uttalade och underförstådda behov.
Kvalitetskontroll	Quality Control, QC. Del av ett kvalitetssystem som kontrollerar att kvalitetskraven uppfylls. (SOSFS 2009:28) Extern kvalitetskontroll inom transfusionsmedicin: Utskick av identiska prov till flera laboratorier för testning, följt av resultat-sammanställning och jämförelse laboratorierna emellan. <i>Se Equalis</i>
Kvalitetssystem	Organisatorisk struktur, ansvarsförhållanden, rutiner, processer och resurser som är nödvändiga för verksamhetens kvalitetsledning, omfattande alla aktiviteter som bidrar till kvalitet. <i>Se kap. 15</i>
Kvalitetssäkring	Quality assurance, QA. Omfattar alla de åtgärder som vidtas för att garantera att en produkt eller tjänst har den kvalitet som krävs vid användningen. All verksamhet från blodinsamling till distribution i syfte att garantera att blod och blodkomponenter är av den kvalitet som krävs för deras avsedda användning (SOSFS 2009:28)
Kvantifiering av antikroppar	Bestämning av koncentrationen av antikroppar i plasma, vanligen vid förekomst av anti-D (eller anti-c) hos gravid kvinna. Används för att bedöma risken för MHN hos fostret.

LCT	Lymfocytotoxicitetstest. Teknik för serologisk typning av HLA-antigen.
Ledningssystem	System för att fastställa grundprinciper för ledning av verksamheten och ställa upp mål samt för att uppnå dessa mål (LVFS 2006:16). System för att fastställa principer för ledning av verksamheten (SOSFS 2011:9).
Leukocytantikroppar	Antikroppar mot antigen på vita blodkroppar. Kan orsaka transfusionsreaktion.
Leukocytbefriad	Tidigare benämning för en blodkomponent som undergått en process, t.ex. filtrering, som minskar mängden leukocyter i blodkomponenten till mindre än en miljon ($<1 \times 10^6$).
Leukocytreducerad	Internationellt avses vanligen filtrerad blodkomponent med mindre än 0,2, 0,5, 1 eller 5×10^6 leukocyter. Tidigare har begreppet använts även för blodkomponenter där med centrifugeringsteknik antalet leukocyter minskats till mindre än 0,5 – $1,2 \times 10^6$. I Sverige ersätter begreppet termen ”leukocytbefriad”, <i>se</i> kap. 4
LISS	Low ionic strength salt solution. Isoton saltlösning med låg koncentration av natriumklorid (30 mmol NaCl/L). Synonym: Lågsaltlösning. Används i serologisk diagnostik, t.ex. antikropsundersökning med IAT/LISS, <i>se</i> kap. 8.
Lot-nummer	<i>Se</i> Sats
LPK	Leukocyter, partikelkoncentration
LVFS	Läkemedelsverkets författningssamling. Omfattar föreskrifter och allmänna råd utgivna av Läkemedelsverket.
Mab	Monoklonal antikropp. <i>Se även</i> Monoklonala antikroppar.
Massiv transfusion	När stort antal komponenter transfunderas inom kort tid. En vanlig definition är >10 enheter erythrocyter inom 24 timmar eller >5 enheter erythrocyter inom 4 timmar. Alternativ definition: transfusionsbehovet vid blödning motsvarande mer än patientens blodvolym under 24 timmar eller mer än halva blodvolymen under 3 – 4 timmar.
MG-test	Mottagare-givare-test (tidigare benämnd ”korstest”). Test av mottagares serum eller plasma mot erythrocyter från varje erythrocytenhet avsedd för transfusion till mottagaren. <i>Se</i> kap. 9.
MHC	Major histocompatibility locus complex. Region på kromosom 6 som bl.a. innehåller gener för HLA-systemet.
MHN	Morbus haemolyticus (fetalis et) neonatorum. Hemolys hos (foster

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	eller) nyfödd, orsakad av antikroppar som under fosterlivet gått över från modern och bundits till fostrets erythrocyter. <i>Se även</i> erythroblastosis fetalis, HDN, HDFN.
Mikroangiopati	Skador i små blodkärl.
MLC	Mixed lymphocyte culture. Teknik för påvisande av antigenskillnader inom HLA-D regionen.
MMA	Monocyte monolayer assay. Cellulärt <i>in vitro</i> -test för att bedöma blodgruppsantikroppars kliniska betydelse i samband med blodtransfusion eller under graviditet.
Monoklonal	Något som kommer från eller bildas i en och samma klon av celler.
Monoklonala antikroppar	Antikroppar som framställs med hybridomteknik i vävnadskultur och är identiskt lika genom många skördetillfällen.
NAT	Nucleic Acid Amplification Technique. Omfattar laboratoriemetoder som används för att påvisa nukleinsyrasekvenser (av DNA eller RNA) specifika för olika organismer, virus, bakterier och celler, t.ex. PCR (<i>se d:o</i>). Med NAT kan virus i blod från en nysmittad person påvisas innan serologiska tekniker (t.ex. ELISA) ger utslag, <i>se vidare</i> kap. 14. NAT används inom immunhematologi bl.a. för genotypbestämning av blod- och vävnadsceller.
NISS	Normal ionic strength salt solution. 154 mmol NaCl-lösning. Synonym: isoton/fysiologisk koksaltlösning.
Nyanmälan	Förfarande när en person anmäler sig för att bli blodgivare eller återkommer för blodgivning efter mer än fem års uppehåll.
Parameter	Jämförelsetal. En konstant storhet i förhållande till något annat.
Patientsäkerhet	Skydd mot vårdskada (Patientsäkerhetslag 2010 659)
Patogeninaktivering	Internationellt används vanligen begreppet patogenreducering.
Patogenreducering	Procedur syftande till att så långt möjligt förstöra (inaktivera) sjukdomsframkallande ämnen. Inom transfusionsmedicin: metoder för att i blodkomponenter inaktivera eventuella virus, bakterier, parasiter eller lymfocyter.
PBS	Phosphate Buffered Saline. Fosfatbuffrad isoton koksaltlösning.
PBSC	Eng.: Peripheral blood stem cells. Stamceller uppsamlade ur "perifert" blod. <i>Se vidare</i> Hematopoetiska stamceller.
PCH	Paroxysmal köldhemoglobinuri
PCR	Polymerase Chain Reaction. Förstärker ("amplifierar") små segment

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	av DNA mer än en miljard gånger. Metoden är en "nucleic acid amplification technique", NAT.
PEG	Polyetylenglykol. Ämne som bl.a. används i serologisk diagnostik för att förstärka reaktionen vid "svaga" erytrocytantikroppar.
PIC/S	Pharmaceutical Inspection Convention/Pharmaceutical Inspection Co-operation Scheme. En internationell organisation som består av representanter för läkemedelsinspektionsenheter i många länder. <i>Se www.picscheme.org</i>
PIC/S Blood Circle	En gruppering av läkemedelsinspektörer inom PIC/S som särskilt hanterar kvalitetsfrågor rörande blod och blod som råvara för läkemedelstillverkning.
Plasmaferes	<i>Se Aferes.</i>
Plasmaråvara	Blodplasma avsedd för tillverkning av läkemedel: immunglobulin, albumin, koagulationsfaktorer, m.m.
PNH	Paroxysmal nokturn hemoglobinuri. Blodsjukdom som går med hemolytiska skov.
Prevalens	Antalet (t.ex. sjuka) vid en viss tidpunkt i en specificerad population. <i>Jfr</i> Incidens.
Proteaser	Enzymer som spjälkar proteiner. Ett flertal koagulationsfaktorer fungerar som proteaser.
Proteashämmare	Substanser som hämmar proteaser.
PRP	Platelet Rich Plasma. Trombocytrik plasma.
PTH	Posttransfusionshepatit
QA	Quality assurance; <i>se</i> Kvalitetssäkring.
QC	Quality control; <i>se</i> Kvalitetskontroll.
RBC	Red blood cells, erythrocyter.
Recovered plasma	Plasma erhållen vid uppdelning av helblod till blodkomponenter, som används som råvara för läkemedelstillverkning.
Reguljära erythrocyt-antikroppar	Antikroppar som regelmässigt finns hos personer som saknar motsvarande antigen. I praktiken = anti-A och anti-B.
RFLP	Restriction fragment-length polymorphism. Metod för att avslöja skillnader i längd mellan genfragment.
RIA	Radioimmuno assay. Immunologisk metod med radioaktiv isotop.
RIBA	Recombinant immunoblot assay. Teknik för antikropsundersökning. Används bl.a. vid virusdiagnostik.

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

RIPA	Radioimmuno precipitation. Teknik för bekräftelse av antikroppsspecificitet, t.ex. inom virusdiagnostiken.
RPR	Rapid Plasma Reagin test, sållningstest för syfilis.
SAG	Se Svensk aferesgrupp
SAG-M, SAGM, SAGMAN	Saline-adenine-glucose-mannitol. Förvaringslösning för erythrocyter.
Sakkunnig person	Av Läkemedelsverket godkänd person som har erforderlig grundläggande teoretisk utbildning och praktisk erfarenhet enligt LVFS 2004:7. För att få leverera plasma för läkemedelsframställning ska blodcentralen ha tillsatt en sakkunnig person, godkänd av läkemedelsverket.
Samverkande blodsystem, SBS	System för en säker och momentan överföring av fördefinierade blodgivaruppgifter mellan två bloddatasystem. Systemet gör det möjligt för en godkänd blodgivare att lämna blod direkt på en annan blodcentral om båda blodcentralerna är anslutna till systemet och använder nationella styr- och spärrkoder. Se www.sweba.se/SBS
SBU	Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik Se www.sbu.se
SCD	Sterile Connecting Device. Utrustning som används för att foga samman två slangar med bibehållen inre sterilitet. <i>Jfr</i> Sterilkoppling.
Screening test	Se Sållningstest.
Seniorgivare	En registrerad blodgivare som efter särskild medicinsk bedömning får fortsätta lämna blod efter 65 års ålder.
Sensitivitet	Känslighet. Sållningstest för t.ex. virusmarkörer ska ha hög känslighet för att falskt negativa reaktioner ska kunna undvikas.
SFS	Svensk författningssamling
SIS	Standardiseringskommissionen i Sverige. Se www.sis.se
Sjukhusblodbank	Enhet vid sjukhus som förvarar och distribuerar blodenheter samt får utföra förenlighetsprovning på blod och blodkomponenter enbart avsedda att användas inom sjukhuset, inbegripet sjukhusbaserad transfusionsverksamhet (Direktiv 2002/98/EG) Begreppet sjukhusblodbank används inte i Sverige eftersom sådan verksamhet i Sverige är integrerad i blodcentralorganisationen.
Självförsörjning	Att inom ett område, t.ex. ett land eller Europeiska gemenskapen, framställa blodkomponenter och plasmaråvara i en omfattning som

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	motsvarar förbrukningen av blodkomponenter och plasmaprodukter inom området.
Slutet system	Var för sig sterila blodpåsar som har fogats samman på ett sätt som tillåter framställning av blodkomponenter med bibehållen sterilitet. Filter och annat engångsmaterial som används vid blodkomponentframställning, kan också ingå i ett slutet system.
SMI	Smittskyddsinstitutet har uppgått i Folkhälsomyndigheten, <i>se d:o</i> .
SOHO	Substances of Human Origin, blood, cells, tissues and organs. På svenska är detta biologiskt material från människa som samlas in för terapeutiska ändamål.
SOP	<i>Se</i> Standard Operating Procedure.
SoS	Socialstyrelsen, en myndighet för hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktions-hindrade, <i>se</i> Förordning (2009:1243). <i>Se</i> www.socialstyrelsen.se
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling som omfattar föreskrifter och allmänna råd utgivna av Socialstyrelsen. Nu ges HSLF-FS ut, <i>se d:o</i> och kap 13.
SOU	Statens offentliga utredningar <i>se</i> www.suo.gov.se
Source plasma	Plasma framställd med aferesteknik, som används som råvara för läkemedelstillverkning.
Specificitet	Den procentuella andelen sant negativa utfall vid användande av viss laboratoriemetod. Sällningstest för t.ex. virusmarkörer ska ha hög specificitet för att minimera antalet falskt positiva reaktioner. Reagens för antigenbestämning på erythrocyter likaså.
Spårbarhet	Möjlighet att med hjälp av dokumenterad identifiering spåra historiken, användningen och lokaliseringen av ett objekt. Möjligheten att spåra varje enskild helblodsenhet eller blodkomponenter som härrör från denna enhet från givaren till slutdestinationen, oavsett om det gäller en mottagare, en läkemedelstillverkare eller kassation, eller omvänt. (LVFS 2006:16)
SS	(Officiell) Svensk Standard
STAFS	Styrelsens för teknisk ackreditering författningssamling. Omfattar föreskrifter och allmänna råd utgivna av SWEDAC.
Standard Operating Procedure	SOP. Skrivna instruktioner som dokumenterar alla steg i använda procedurer. På svenska: metodbeskrivningar. <i>Se</i> kap.15.
Statistisk processkontroll	En metod för kvalitetskontroll av en produkt eller en process som omfattar ett adekvat antal prov utan att varje produkt behöver mätas

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

STD	Sexually transmitted disease. Sexuellt överförd sjukdom.
Sterilkoppling	Sammanfogning av två slangar utan att steriliteten inuti slangarna bryts. <i>Jfr</i> SCD.
Svensk aferesgrupp	Ett nationellt nätverk för kunskapsöverföring och utbildning. Medlem i WAA och dess aferesregister. <i>Se</i> www.kitm.se/arbetsgrupper/SAG
SweBA	Svenska Blodalliansen (Swedish Blood Alliance) syftar till ett organisatoriskt och driftsmässigt samarbete mellan blodcentralerna i Sverige. <i>Se</i> www.sweba.se
SWEDAC	Styrelsen för teknisk ackreditering, www.swedac.se
Syfilis	Venerisk sjukdom orsakad av <i>Treponema pallidum</i> . Kan överföras med färska blodkomponenter; <i>se</i> kap. 14.
Sällningstest	Eng.: screening test. Undersökning där positivt utfall indikerar att provet kan innehålla ett sökt ämne (t.ex. virus, antikroppar). Vidare undersökning bör göras, t.ex. bekräftande test, antikropps-identifiering.
Tappningsnummer	Det internationellt använda tappningsnumret består av 13 tecken. Dess struktur är fastställd av ICCBBA: en bokstav och fyra siffror identifierar land och blodcentral, två siffror anger tappningsår och sex siffror utgör löpnummer. Samma tappningsnummer finns på de blodkomponenter som framställs från en och samma blodtappning. Tappningsnummer ger tillsammans med komponentkod varje enskild blodkomponent en världsunik identitet under 100 år.
Tillsatslösning	Lösning som sätts till cellulära blodkomponenter för att tillföra näringsämnen till cellerna. Exempel: SAGMAN, Adsol, Nutricel, PAGSS-M för tillsats till erythrocyter, samt Platelet additive solutions (PAS A – G, tidigare namn t.ex. T-sol, Intersol, Composol PS, SSP+) för tillsats till trombocyter.
Tillverkningsats	Varje sats av enheter av en produkt som har tillverkats samtidigt med samma processer och frisläppts vid samma tillfälle. Synonym: batch, lot, Varje tillverkningsats får ett satsnummer (lot-nummer). Varje blodenhet utgör en tillverkningsats och identifieras med tappningsnummer och produktkod.
TNC	Terminologicentrum. Stöder myndigheters, organisationers och företags terminologiarbete, publicerar ordlistor och skrivregler, granskar standarder och andra terminologiskt viktiga dokument, utbildar i terminologi, arbetar med terminologiprojekt på uppdragsbasis, m.m. <i>Se</i> www.tnc.se
TPHA	<i>Treponema pallidum</i> hemagglutination assay. Metod som används

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar**i transfusionsmedicinsk verksamhet**

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	inom syfilisdiagnostiken.
TPI	Treponema pallidum immobilisation test. Metod som används inom syfilisdiagnostiken.
TPK	Trombocyter, partikelkoncentration
Trans	Transposition. Gener belägna på olika kromosomer inom samma kromosompar.
Treponema pallidum	Den spiroket som orsakar syfilis, <i>se</i> kap. 14.
Trombocytaferes	Framställning av trombocyter med aferesteknik. Som behandling kan tekniken också användas för att avlägsna trombocyter ur blodet hos en patient med extremt hög koncentration av trombocyter.
Trombos	Bildning av en blodpropp (tromb) inne i ett blodkärl.
Trombopoetin	Ett hormon som medverkar i regleringen av trombocytproduktionen.
Trombotisk trombocytopen purpura	TTP. Ett syndrom som i typisk form ger feber, trombocytopeni, mikroangiopatisk hemolytisk anemi, neurologiska rubbningar och njurpåverkan. Behandlas i regel med upprepade plasmautbyten.
Type-and-Screen	T&S. Blodgruppsbestämning och antikroppsscreening på ett blodprov från en patient före kirurgiskt ingrepp med låg sannolikhet för transfusion. Före utlämning av erythrocyter utförs ”enkel korstest” med centrifugeringsteknik (”immediate spin”) som kontroll av förenlighet inom ABO-systemet.
Validering	Fastställande av dokumenterade och objektiva belägg för att de krav som definierats på förhand för särskilda förfaranden eller processer konsekvent kan uppfyllas. (SOSFS 2009:28). <i>Se</i> kap. 11.
Variabel	En storhet som varierar.
vCJD	variant Creutzfeldt-Jacobs sjukdom. <i>Se</i> kap. 14.
WAA	World apheresis association, en paraplyorganisation för nationella och regionala aferesorganisationer <i>Se</i> http://worldapheresis.org
WB	Western Blot. En immunologisk teknik som bl.a. används för bekräftande test när sållningstest för virusmarkörer har utfallit med upprepad reaktivitet, <i>se</i> kap. 14.
WB	Whole Blood, helblod före uppdelning i blodkomponenter.
WBC	White Blood Cells, vita blodkroppar, leukocyter.
VDRL	Venereal disease research laboratory. Även beteckning på ett test för syfilisscreening utprovat på detta lab.
Verifiering	Bekräftelse genom undersökning och framläggande av bevis att

Kap 17: Begrepp, definitioner och förkortningar

i transfusionsmedicinsk verksamhet

Huvudansvariga:

Rut Norda, Olof Åkerblom

	specificerade krav på metoden har uppfyllts. <i>Se</i> kap. 11.
Verksamhetschef	Befattningshavare som svarar för verksamheten, se 29 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). <i>Se</i> även Ansvarig person.
WHO	World Health Organisation. Världshälsoorganisationen, ett FN-organ. <i>Se</i> www.who.int
Virusinaktivering	Procedur som förstör virus förmåga att framkalla sjukdom. Begreppet används inte längre, internationellt används vanligen begreppet patogenreducing.
WR	Wassermans reaktion, ett test för syfilis.
Vårdgivare	Statlig myndighet, landsting och kommun i fråga om sådan hälso- och sjukvård som myndigheten, landstinget eller kommunen har ansvar för samt annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvård. (Patientsäkerhetslag 2010:659)
Vårdskada	lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården Med <i>allvarlig vårdskada</i> avses vårdskada som <ol style="list-style-type: none">1. är bestående och inte ringa, eller2. har lett till att patienten fått ett väsentligt ökat vårdbehov eller avlidit (Patientsäkerhetslag 2010:659)
Vävnadsrådet	Nationella rådet för organ, vävnader, celler och blod. Vävnadsrådet har tillsatts av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och ska verka för en nationell samordning och enhetliga rutiner kring ”Vävnadslagen” (SFS 2008:286) och dess praktiska tillämpning samt för att främja vårdgivarnas ansvar för donation av organ, vävnader, celler och blod. <i>Se</i> www.vavnad.se
Xenoantikroppar	Antikroppar riktade mot antigen hos en individ av en annan art.
Xenotransplantation	Transplantation av organ från annan art, t.ex. från djur till människa.
Öppet system	Inom transfusionsmedicin: blodpåsesystem där man vid något steg i överföringen av blodkomponent öppnar förbindelse till omgivningen, t.ex. när en kanyl sätts i en av blodpåsens utloppsportar. <i>Se</i> kap. 4.

Referenser:

Lundh B, Malmquist J. Medicinska ord. Lund: Studentlitteratur; 2009.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:28) om blodverksamhet.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:29) om transfusion av blodkomponenter.

Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2006:16) om blodverksamhet

Ledningssystem för kvalitet - Principer och terminologi (SS-EN ISO 9000:2005).

SIS, Swedish Standards Institute, <http://www.sis.se/>

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete;

Guide to the preparation, use and quality assurance of blood components.
19th ed. Strasbourg: Council of Europe Publishing; 2017.

Rikstermbanken, <http://www.rikstermbanken.se>

Medicinsk ordbok, medicinska ord sökbara på nätet, Vårdförbundet,
<http://medicinskordbok.se/>